2. Конышева, А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Конышева. – Минск : ТетраСистемс, 2003. – 175 с.
3. Кузьминова, М. В. Формирование профессиональной коммуникативной иноязычной компетенции в высшей школе / М. В. Кузьминова // Дискуссия [Электронный ресурс]. – 2015. – № 10(62). – С. 153–160. – Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-professionalnoy-kommunikativnoy-inoyazychnoy-kompetentsii-v-vysshey-shkole/viewer. – Дата доступа: 9.09.2021

ВОБРАЗ ВЯНКА Ў БЕЛАРУСКАЙ ВЯСЕЛЬНАЙ ПАЭЗІІ

Д. Я. Дрозд (Мінск, Беларусь)

У беларускім вясельным комплексе прысутнічаюць фальклорныя вобразы, характэрныя для перыяду змянення сацыяльнага статусу маладой пары. У артыкуле разглядаецца вобраз вясельнага вянка маладой. Яго прысутнасць у вясельных тэкстах дае магчымасць прасачыць цыкл змен, якія адбываюцца пры ходзе ініцыяцыі маладых. Паступовая трансфармацыя ад сімвала дашлюбнага жыцця як увасаблення найлепшых якасцей дзяўчыны і да змены галаўнога ўбору, як канчатковага пераходу ў жыццё сямейнае, спрыяла далучэнню да сям'і мужа, дабрабыту, шчасцю новай сям'і.

Ключавыя словы: вянок маладой; заручыны; зборная субота; змена галаўнога ўбору маладой.

У беларускім вясельным фальклоры прысутнічаюць сімвалічныя вобразы, якія займаюць важнае месца ў этапах пераходу маладымі з дашлюбнага стану ў стан сямейнага чалавека. Іх наяўнасць характэрна для найбольш важных перыядаў вясельнай ініцыяцыі, сутнасць якой яны дапамагаюць раскрыць.

Праз увесь вясельны комплекс праходзіць вобраз вянка як атрыбут дзяўчыны, паказчык яе адметнасці і адзнака маладой. Дзявочы вянок сімвалізуе прыгажосць, чысціню дзяўчыны, яе вольнае красаванне ў бацькоўскім доме і ў асяроддзі сяброўак.

Пазнаеш мяне маладзеньку ў таночку,
Да ў руцвяненькім вяночку [1, с. 36, № 5].

Пярловы вяночак з'яўляецца адной з прыкмет, па якіх хлапец выбірае дзяўчыну:

Андрэйка, наш брацец,
Пойдзеш жаніцца…
Выйдзець к табе танок дзевак.
Адзін танок у золаце,
А другі танок у серабрэ.
Ты на золата не ганіся,
А на золата не квапся.
Твая дзяўчына знакомая
На галоўцы пярлоў венчык,
На ручаньцы золат персцень! [1, с. 229, № 504].

На заручынах адбываецца першае сімвалічнае адлучэнне дзяўчыны ад дзявочага гурту. Дзяўчына з сумам чакае хуткае развітанне з бацькоўскім домам:

Мне ў маткі не жыці,
Па саду не хадзіці,
Вішань не шчыпаці,
Красачак не рваці,
Вяночка не віці.
Я ж адзін была звіла,
Я й той не знасіла.
Сястрыцу папрасіла:
Сястрыца мая родная,
Данасі мой вяночак,
Дагуляй мой таночак [1, с. 41, № 17].

Падчас заручын гучаць песні, якія падкрэсліваюць хуткі пераход дзяўчыны ў новы сацыяльны стан – стан замужняй жанчыны:

Дзевачкі сядзяць, вяночкі дзяржаць,
Мяне не прымаюць.
Жаночкі сядзяць, сыночкаў дзяржаць,
Мяне падзываюць [1, с. 113, № 201].

У зборную суботу рыхтавалі вясельны вянок. Звіць яго дзяўчына прасіла сваіх сяброўак:

Да дзевачкі-сястрыцы,
Дам жа я вам дарочак:
З цвяткоў звіце вяночак,
Убярыце галоўку
У чужую старонку [2, с. 204, № 522].

Прадчуванне змен у жыцці дзяўчыны гучыць у песнях:

Дзевачкі, падружкі вы мае,
Звіце ж вы вяночак для мяне,
Бо гэты ж вяночак з руты-цвет,
Ён жа мне завяжыць белы свет [2, с. 209, № 535].

У некаторых творах менавіта хлопец дапамагае сваёй выбранніцы звіць вясельны вянок, хаця да яго гэта рабілі маці, бацька, брат і сястра дзяўчыны.

Ой, вілі, вілі, да не давілі:
Руты мала стала.
Калечка ідзець, рутачку нясець
Вянок давіваці.
Ой, вілі, вілі, да ўжо давілі:
Руты досыць стала [2, с. 224, № 573].

Матыў хуткага адлучэння ад роднай хаты і далучэння да сям'і мужа гучыць у песнях, дзе дзяўчына не згаджаецца кінуць віць вянок, а ісці да маці піва піць, а да бацькі – мёд, а на просьбу суджанага адказвае згодай:

Пакідай, Дунечка, вянкі віць,
Хадзі са мной вады піць.
Прашу, Ванечка, вянкі віць,
Іду з табой ваду піць [2, с. 250, № 640].

У адрозненні ад дзявочага, вянчальны вянок вылучае дзяўчыну сярод сяброўак, бо ён з руты, з мяты і з лялеі, і з беленькае паперы, а з чырвонае каліны, і з зялёнае барвіны [2, с. 286, № 725].

Некаторыя песні ўтрымліваюць вобраз вянка «з калючага ельнічку», «з ядленцу». Гэта не толькі адзнака выключнага становішча дзяўчыны, але і знак смутку, жалю, развітання з бацькоўскім домам:

А дзевачкі, паненачкі вы мае,
Сьдзіцеся, збярыцеся да мяне,
А савіце мне вяночак, маладзе.
Сабе звілі з руты-мяты, з лялеі,
А мне звілі з калючага яленцу.
Яленец касіць, галоўку кланіць нізенька [2, с. 255, № 651].

Менавіта вясельны вянок «адлучае» дзяўчыну ад дзявочага асяроддзя і «прылучае» да асяроддзя замужніх жанчын.

Не радавайся, Галечка,
Што гэты вечар вясёлы,
Што гэты венчык пярловы.
Гэта ж не венчык – адманшчык:
Ён жа ад дзевачак адманіць,
Ён жа да жаночак прыманіць [2, с. 293, № 742].

Функцыяй «адлучэння» надзелены і вянок, які прывозіць хлопец:

Прыехалі сваты-махляры,
Прывезлі вяночак з крапівы,
Маладая Манечка, дагадайся,
За гэты вяночак не хапайся,
Бо гэты вяночак зарэнчоны,
Ад другой адлучоны [2, с. 291, № 737].

Некаторыя песні падкрэсліваюць часовы характар адметнасці маладой, яе перавагу над іншымі дзяўчатамі:

Сягоння нядзелька,
Святы дзянёчак,
Звілі дзяўчыне
З руты вяночак.
Сягоння звілі,

А заўтра завяне,
Як на шлюб стане [2, с. 299, № 754].

Звіўшы вянок, яго коцяць па стале (водгук салярнага культу), просячы бацькоў дзяўчыны, часцей маці, прыняць яго і ўскласці на галаву дачкі, гэтым самым пацвердзіўшы згоду і благаславіўшы на шлюб. Часта маці ад жалю не можа прыняць вянок:

Маё дзіцятка, не магу,
А ў жыцці ручак не ўздыму,
А за слёзкамі не ўбачу,
Што цябе, дзіцятка, утрачу [2, с. 264, № 676].

У некаторых песнях дзяўчына просіць маці развіць вянок, каб яшчэ пабыць дома:

Развi, мамачка, ён доўгі,
Я пагуляю яшчэ трохі.
Развi, мамачка, вяночак,
Я пагуляю гадочак.
А мне вяночка не развiць,
Табе, маладой, у мяне не быць [2, с. 268, № 686].

Увогуле, вясельны вянок – гэта не толькі атрыбут маладой, але своеасаблівая яе характарыстыка. Па ім даецца ацэнка дзяўчыне роднымі маладога, фарміруюцца адносіны да нявесткі і з боку бацькоў хлопца.

Для вянка бралі кветкі, якія лічыліся сімваламі маральнай чысціні і цнатлівасці: рута, мята, шалфей, лілея.

Пад аконцам садочак
Там Марынка хадзіла,
Зёлачкі палівала,
Цяжанька ўздыхала:
Мне вас болей не паліці,
З вас вяночак мне не звіці.
Звіюць дзевачкі вяночак
З рутачкі, з лялеечкі,
З галубой папярачкі [2, с. 217, № 558].

Песні, якія суправаджалі сустрэчу маладой у сям'і мужа, даюць апісанне яе вянка, нібыта ўпрыгожанага яснымі зоркамі, сонечнымі промнямі, залатымі кветкамі:

Маладзенькі малойчык,
Што ў цябе на куце ззяе?
Ці не месяц узыйшоў?
Дзевачкі, мае сястрыцы,
Ды ў мяне на куце ззяе
Дзевачка маладая.
У яе на галоўцы

Кветачка залатая
Ды як сонца іграе [3, с.157, № 529].

Пасля першай шлюбнай ночы, калі здымалі з галавы маладой вянок і павязвалі хустку, намітку ці чапец, гучалі песні, якія падкрэслівалі яе часовае прамежкавае становішча:

А ў панядзелак рана
Сіняе мора грала,
Гануська ваду брала,
У свій бок паглядала.
Не жаласліва мамка,
Не шлець гасцей рана.
Галоўка не прыбрана.
Галоўка як какоўка,
Сама, як жыдоўка.
Между дзевак не дзеўка,
Между жонак не жонка.
Святы панядзелак
Адлучыў ад дзевак,
А святы аўторак
Далучыць да жонак [3, с. 231, № 836].

Падчас завівання маладой гучаць песні, якія перасцерагаюць яе мяняць вянок на чапец.

Не скідай вянца,
Не кладі чапца,
Скінь чапец на градзіцы,
Бо зробяць маладзіцай [3, с. 285, № 1059].

Такім чынам, фальклорным вобразам, які на працягу ўсяго вясельнага цыклу суправаджае абрадавыя дзействы, звязаныя са зменай сацыяльнага статусу маладой пары, з'яўляецца вянок дзяўчыны. У заручынных песнях ён выконвае ролю атрыбута дзявочага, дашлюбнага жыцця. Разам з тым, у гэты перыяд узнікае вобраз вянка як сімвала заручанай дзяўчыны, які азначае яе адлучэнне ад дзявочага асяроддзя. У песнях зборнай суботы ўзнікае вобраз вянчальнага вянка, які павінен канчаткова «перавесці» дзяўчыну з дашлюбнага жыцця ў жыццё сямейнае. Пры гэтым дадзены вобраз адлюстроўвае найлепшыя якасці маладой, якія садзейнічаюць яе далучэнню да сям'і мужа, спрыяюць дабрабыту, шчасцю новай сям'і, добрым адносінам у грамадстве. Змена вянка на хустку ці чапец – канчатковае змяненне статусу дзяўчыны, яе прыняцце ў жаночае асяроддзе.

Бібліяграфічны спіс

1. Вяселле. Песні. – Мінск : Навука. 1980. – Т. 1. – 680 с.
2. Вяселле. Песні. – Мінск : Навука. 1981. – Т. 2. – 831 с.
3. Вяселле. Песні. – Мінск : Навука. 1983. – Т. 6. – 664 с.